

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av promemorian Nya möjligheter att bekämpa onlinerekrytering (Ju2026/00046)

Sammanfattning

Journalistförbundet har tagit del av förslagen i promemorian "Nya möjligheter att bekämpa onlinerekrytering". Journalistförbundets yttrande behandlar i första hand de inskränkningar av den grundlagsskyddade yttrandefriheten som förslaget innebär.

I promemorian föreslås en ny lag som reglerar förutsättningarna för att avlägsna innehåll online som syftar till att rekrytera personer för att begå brott. Det handlar om en viktig fråga eftersom rekryteringen, inte minst av barn, till kriminella gäng är ett stort samhällsproblem. Samtidigt innebär förslaget en stor inskränkning av yttrandefriheten. I promemorian behandlas frågan om yttrandefrihet på ett mycket övergripande sätt. Enligt Journalistförbundet är det en fråga som förtjänar mer ingående analys och det får enligt Journalistförbundet anses anmärkningsvärt att en så komplex och principiellt viktig fråga behandlas inom ramen för en promemoria och inte i en statlig utredning med möjlighet till kvalitetssäkring av innehållet. Enligt Journalistförbundet finns det flera brister i utredningen när det gäller just den nya lagens förhållande till yttrandefriheten.

I promemorian tydliggörs att den föreslagna lagen inte är tillämplig på tryck- och yttrandefrihetsområdet. Journalistförbundet delar bedömningen och tillstyrker förslaget i den delen.

I promemorian behandlas på en övergripande nivå BBS-lagen och Digital Services Act (DSA). Promemorian utgår ifrån premissen att allt rekryteringsinnehåll är olagligt. Journalistförbundet ifrågasätter dock den slutsatsen. Mot den bakgrunden finns det också enligt

Journalistförbundet anledning att tydliggöra hur den nya lagen förhåller sig till BBS-lagen respektive DSA.

Förslaget i promemorian bygger på att regleringen utformas på liknande sätt som lagstiftningen om åtgärder mot spridning av terrorisminnehåll online, den så kallade TCO-förordning. I TCO-förordningen finns det tydliga undantag till skydd för bland annat yttrandefriheten. I promemorian görs bedömningen att motsvarande undantag inte behövs i den nya lagen om avlägsnande av rekryteringsinnehåll. Journalistförbundet delar inte den bedömningen.

I promemorian föreslås en ny sekretessbestämmelse till skydd en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden i ärenden enligt den nya lagen. Sekretesstiden föreslås vara hela 70 år. Enligt Journalistförbundet är det inte motiverat med så lång sekretesstid. Mot den bakgrunden avstyrker Journalistförbundet förslaget.

Allmänna utgångspunkter

I promemorian föreslås en ny lag om avlägsnande av rekryteringsinnehåll online. I lagen regleras förutsättningarna för att avlägsna innehåll online som syftar till att rekrytera personer för att begå brott. Förslaget bygger på att regleringen utformas på liknande sätt som lagstiftningen om åtgärder mot spridning av terrorisminnehåll online, den så kallade TCO-förordning. Lagen ska gälla rekryteringsinnehåll som sprids till allmänheten online. Med "rekryteringsinnehåll" ska enligt lagen avses innehåll som skäligen kan antas utgöra ett led i

1. straffbar förberedelse eller stämpling till ett brott för vilket det är föreskrivet fängelse i två år eller mer, eller
2. involverande av en underårig i brottslighet enligt 16 kap. 5 a § brottsbalken.

Journalistförbundet vill inledningsvis understryka att behovet av att stoppa rekryteringen till de kriminella gängen är stort. Inte minst rekrytering av barn till kriminella gäng är ett stort samhällsproblem. Förslagen i promemorian innebär dock en stor inskränkning av yttrandefriheten som uppstår ett särskilt skydd i regeringsformen. När en inskränkning av yttrandefriheten görs ska proportionalitetsprincipen i 2 kap. 21 §, regeringsformen (RF) beaktas. Det innebär att begränsningen aldrig får "gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar". I promemorian behandlas frågan om yttrandefrihet på ett mycket övergripande sätt. Enligt Journalistförbundet är det en fråga som förtjänar mer ingående analys och det får enligt Journalistförbundet anses anmärkningsvärt att en så komplex och principiellt viktig fråga behandlas inom ramen för en promemoria och inte i en statlig utredning med möjlighet till kvalitetssäkring av innehållet. Enligt Journalistförbundet finns det flera brister i utredningen när det gäller just den nya lagens förhållande till yttrandefriheten.

Förhållandet till yttrande- och informationsfrihet

I promemorian tydliggörs att den föreslagna lagen inte är tillämplig på tryck- och yttrandefrihetsområdet, men att det inte behövs någon upplysningsbestämmelse om det. Journalistförbundet delar inte den bedömningen. Tvärtom är det viktigt att påminna om att lagen aldrig kan vara tillämplig avseende grundlagsskyddat innehåll. Journalistförbundet förordar därför en bestämmelse om att den föreslagna lagen inte är tillämplig på tryck- och yttrandefrihetsområdet.

I promemorian behandlas på en övergripande nivå BBS-lagen och DSA. I samband med att DSA trädde i kraft ändrades BBS-lagen. BBS-lagen innehåller numer en 4 a § som säger att skyldigheten att ha uppsikt över tjänsten enligt 4 § gäller inte för den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla som är en förmedlingstjänst enligt DSA. DSA är tillämplig på olagligt innehåll. I utredningen gör bedömningen att den nya lagen bara omfattar olagligt innehåll på samma sätt som DSA. Enligt Journalistförbundet är det en slutsats som kan ifrågasättas. Utifrån hur den föreslagna definitionen av rekryteringsinnehåll är utformad omfattas till exempel "innehåll som skäligen kan antas utgöra ett led i (...) involverande av en underårig i brottslighet enligt 16 kap. 5 a § brottsbalken". Frågan är

spridning av "innehåll som skäligen kan antas utgöra ett led i" till exempel en instruktion kan anses brottsligt. Att det alltid skulle vara så vilket är utredningens premiss måste enligt Journalistförbundet som sagt ifrågasättas. Mot den bakgrunden finns det också enligt Journalistförbundet anledning att tydliggöra hur den nya lagen förhåller sig till BBS-lagen respektive DSA.

Som framgår av ovan bygger den föreslagna lagen på att regleringen utformas på liknande sätt som lagstiftningen om åtgärder mot spridning av terrorisminnehåll online, den så kallade TCO-förordning. TCO-förordningen innehåller flera bestämmelser som syftar till att skydda yttrandefriheten. I artikel 1.3 finns en bestämmelse som säger att: "Material som sprids till allmänheten i utbildningssyfte, journalistiskt syfte, konstnärligt syfte eller forskningssyfte eller i syfte att förhindra eller bekämpa terrorism, inbegripet material som ger uttryck för polemiska eller kontroversiella åsikter inom ramen för den offentliga debatten, ska inte anses vara terrorisminnehåll. Det ska göras en bedömning för att fastställa den spridningens verkliga syfte och huruvida materialet sprids till allmänheten för dessa syften." Enligt promemorian finns det inte behov av motsvarande bestämmelse i den nya lagen om rekryteringsinnehåll, detta "genom att lagen avgränsas till innehåll som syftar till att rekrytera personer för att begå brott". Det framgår dock av promemorian att det inte ska krävas något uppsåt till rekrytering. Enligt Journalistförbundet kan en spridning innehållsmässigt syfta till att rekrytera men samtidigt göras i till exempel forskningssyfte eller journalistiskt syfte, även om det saknas uppsåt till rekrytering. Förslaget kan därmed inte anses innehålla ett skydd som motsvarar artikel 1.3 i TCO-förordningen.

TCO-förordningen innehåller också en bestämmelse, artikel 1.4 som säger att: "Denna förordning ska inte medföra någon ändring av skyldigheten att respektera de rättigheter, friheter och principer som avses i artikel 6 i EU-fördraget och ska tillämpas utan att det påverkar tillämpningen av grundläggande principer som rör yttrande- och informationsfrihet, inbegripet mediernas frihet och mångfald." Detta får anses skilja sig från skyddet i de svenska mediegrundlagarna eftersom mediegrundlagarna i normalfallet inte omfattar de publiceringar som medier gör på sociala medier. Även detta gör därför enligt Journalistförbundet att den föreslagna lagen inte överensstämmer med TCO-förordningens skydd för yttrandefriheten.

Mot den bakgrunden avstyrker Journalistförbundet förslaget om att införa ny lagen om avlägsnande av rekryteringsinnehåll online.

Sekretess hos polismyndigheten

I promemorian föreslås att sekretess ska gälla hos Polismyndigheten för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden i ärenden enligt den nya lagen, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs. För uppgift i en allmän handling ska sekretessen gälla i högst sjuttio år. Den nya sekretessbestämmelsen har ett rakt skaderekvisit, vilket innebär att offentlighet är huvudregel, och motsvarande sekretess gäller avseende ärenden enligt TCO-förordningen. Sjuttio år är en ovanligt lång sekretesstid. Enligt Journalistförbundet saknas det motiv till en så lång sekretesstid när det gäller uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden. Mot den bakgrunden avstyrker Journalistförbundet förslaget.

Ulrika Hyllert
Förbundsordförande
Journalistförbundet